

መጅልስ አምን ወለዛልም ቀራራቱ ድድ ኤረትርዮ

17ይ ክፍል

ካልኣይ ምዕራፍ

እብ ዶ/ር አሕመድ ሐሰን ድሕሊ

ተርጀመት: መሐመድ እድሪስ መሐመድ

መሻክል ሶማል ወመባጥር ናይላ ወቀት ለሀይ አቶብዩ: አሜሪካ ወኤረትርዮ ዲብ ሐልፊ ቀዳማይ ክፋል: መበገስ: ጽበጥ ወኸልፍየት ናይላ ምጅልስ አምን ድድ ኤረትርዮ ለሐለፊዩ ቀራር ዕልብ 1907 ወመባጥር ዳይማት አንፋር ምጅልስ አምን ለለአቀርባሁ አሰባብ ወበሊስ ረኤነ። እንዴ አትሌነ ህዩ: እግለ ትፈናተ አሰባብ ለመበገሱ መሻክል ሶማል እግል ንርኤ ቱ። መሻክል ሶማል እብ ገብአ ልግበእ ሸክል ፍንጌ “መትዐደይት ፈደራልየት ሕኩመት ሶማል” ሐረከት አሸባብ ወ“አልሙጃህዲን” ለገብእ ናይ ሰልጠት ጅግራተ እንዴ ትበሀለት እግል ትሸረሕ ኢትቀድር። ክምሰል እሊ ኖዕ ላቱ ሸሬሕ እብ እሳት ወባርት ለለትሐዜ አዋይን እግል ልክለቅ: እግል ገሌ ዲብ ተትዓቤ ቃኑንየት እግል ሂቦት ወምን ገሌ እንዴ አምሸሸክ እግል አብደዮቶም ለአመመ: ምን አማን ወሐቂቀት ለሬመ ረኸሲ አብሳር ቱ። ለእግል ጊጉይ ዐገሎም ኢበሪክን ለኢልትከበተ ድወል ህዩ ልትዐዳወወን ወጃዙወን። እሊ አግቡይ እሊ ላኪን እግል መሻክል ሶማል ለለሐባልክ ለሰብብ ዲኣኢኮን ሐል ለለአመጽእ ኢኮን። “ሰላም ወዕሪት ሶማል ወመስኩበት

መንጠቀት እግል አትዐናቃፍ ሐሽመት ስያህያይ፡ ማልያይ ወሎጂስቲክያይ ሰዳይት ተሀይብ ህሌት” ለልብል ናይ ሐሰት ሸክወት እንዴ ሀረስከ እብ እዳረት አሜሪካ ወምጅልስ አምን ዲብ ረአስ ኤረትርዮ ቀራር መኔዕ ክምሰለ ሐልፊ ዲብ ቀዳማይ ክፋል ርኤነ። እግለ ሰኒ ለተሐባለከ መሻክል ሶማል እግል አምሸሾት፡ ሰርም ርኡይ ሰርም ህዩ ክምሰል ናይ ሰገን ለኑዕየተ ስያሰት እግል ልተበገዖ፡ ሰር ህዩ ካሮት አሜሪካ እግል ረኪብ እግል ልትባደር፡ ብዕዳም ህዩ ምነ ተአሸንርብ ሞረ ዋሽንግቶን እንዴ ፈርሀው እግል ልጅገሐ፡ ሰር ህዩ ገጽ ቀደም እግል ልሀረቦ ገሌ አንፋር ምጅልስ አምን ህዩ እብ ምስተቐበል መንጠቀት ቀር አፍሪቀ ወመፋሰል በሐር ቀየሕ ወምሒጥ ህንድ ኢመትሐሳር እግል ለርኡ ልብ ካርያም ህሌነ። ሰበት እሊ አሸየእ ዲብለ ናይ አማን አካኖም እግል ክርየት ናይ አማን መባጥር ለከሰሰን ድወል ዲብ ቀድየት ሶማል እግል አመርት፡ አሰልፍ እግል ስያሰተ ዲብ ዲሰምበር 2006 እግል ሶማል ለወረት አቶብዮ፡ እብ ካልኣይት ደረጃት ህዩ እግለ እብ ዲብ ምሒጥ ህንድ ለዐስከረዮ መራክብ ሐርብ ዲብ ጅቡቲ ጥያራት ሐርብ እንዴ ወዴክ እግል ሸዐብ ሶማል ትቀትል ለዐለት አሜሪካ እግል ንፈሰር ቱ። ዲብ ደንጎበ ህዩ ሶማል አድሐኖት ወስያደት ምድረ ወውሕደተ እግል ሕፍዘት ለአመመት ስያሰት ኤረትርዮ እግል ነቅርብ ቱ።

መሻክል ሶማል ወአሰባቡ

አሰልፍ መሻክል ሶማል ወአሰባቡ እብ ተፋሲል እግል ነቅርቡ ክምሰል ኢኮን፡ እግል ቁርኣይ እግል ነትፋቅድ እንፈቱ። እግለ ዲብ ኖስኖሱ አሳሰያይት ወትርደት ዕላቀት ለቡ እግል ልትፈናቴ ለኢቀድር ታሪካይ፡ ስያህያይ፡ መሕበራይ ወእቅትሳድያይ አሸናኩ እግል ንርኤቱ።

አሳስ መሻክል

ክምሰለ ልትአመር ሕዱድ ድወል አፍሪቀ፡ ዲብ ሙእተመር በርሊን 1884-1885 እብ ገብአት እትፋቅየት ምን እስትዕማር አርባቱ ለትወረሰ። ሕዱድ ድወል መንጠቀት ቀር አፍሪቀ እብ አሳስ ለዐለ ሜዛን ሒለት ፍንጌ ብሪጣንዮ፡ ኢጣልዮ፡ ወፈረንሳይ ለተአሸረ። እሊ እት ፍዕል ለውዕለ ዲብ ህለዮ ህዩ እግል ተክዊን ገባይል እለ መንተቀት ዲብ ወግም ይአተያሁ። እግል ሸውሀት እስትዕማር ሌጠ እግል አርወዮት እንዴ ትበሀለ ለልትአሸር ሕዱር ግራሁ እግል ልምጸእ ለቀድር ስያህያይ፡ መሕበራይ፡ እንሳንያይ መሻክልመ ኢተሐሰረው እቡ። ሸዐብ ሶማል ህዩ ዲብ ደንጎበ 19 ክፈል ዘመን ዲብ ሐምስ ከፈፍል ትካፈለዮ። ህተን ህዩ፦

1. ሶማል ብሪጣንዮ (ሶማሊ ላንድ)
2. ሶማል ኢጣልዮ (ግብለታይ ሸነክ)

3. ሶማል ፈረንሳይ (ምድር ዲሰ ወወፋር በህለት ጅቡቲ)

4. ሶማል ብሪታንያ ሶማል አቶብያ (ኡጋዴን)

5. ሶማል ብሪታንያ በህለት ሶማል ኬንያ (መንጠቀት ነፍድ በህለት ናይ ኬንያ ቅብለታይ ሕዳድ)

መስተዕምረት አንዘመት ብሪታንያ ወኪላልያ ምን ቅብለታይ ወግብለታይ ሶማል ክምሰል ፈግረው፡ እለን ክልኤ ከፈፍል ዲብ ዮም ሐቴ ጁላይ 1960 ክምሰል ትከምከመው ሕርየት ሶማል ተአወጀት። ለዲብ ሐምስ መናጥቅ ለትካፈለት ሶማል ዐባይ እግል ብንየት ለአመመ መስሮዕ ህዬ ተአምበተ። ዲብ ምግብ ሐምስ ረአስ ለቡ ኮከብ ለብእተ መንዴረት ሶማል፡ እግለ ሐምስ መናጥቅ ሶማል ለተሐብር እሻረት ከምከሞተ ህዬ፡ ሶማልዬን ክምሰልሁመ እግለ ትከሰረ መናጥቅ እብ ትሉሉይ ክምሰል ጠሉብንቱ ለለአክድ። ዲብ ሰነት 1961 ለፈግረ ደስቱር ሶማል ህዬ፡ ሕኩመት ሶማል፡ እግል ምድር ሶማል ዲብ ሕድ እግል ሐበሮት እብ ቃኑናይ ወእብ ሰላም አግቡይ ክምሰል ሸቄቱ ለለአክድ። ምድር ሶማል (ሶማሊ ላንድ) ዲብ ማዮ 1991 ናይ በይን ምስዳር እንዴ ነስአት ሕርየተ ምንመ አወጀት፡ ዲብ ምግብ መንዴረት ሶማል ለህሌት እሻረየ ላኪን እት አካነ ህሌት። ለዲብ ኦጎስት 1998 ሕክም ዛቲ ለአወጀት ፑንት ላንዲመ እግል መንዴረት ሶማል ኢፈግረት ምን። እሊ ህዬ ሶማልዬን ወለ ዲብ ኖስኖሶም ምን ልትፈናተው ወልትበአሶ፡ ‘ሕልም ሶማል ዐባይ’ ክምሰል ቦም ለለአፍህምቱ። ለዲብ ጁን 1977 ምን ሕኩመት ፈረንሳይ ሕርየተ ለአወጀት ሶማል ፈረንሳይ በህለት ጅቡቲመ ምን እለ አማን እለ ለትፈግር ኢኮን። እለ ደውለት እላመ (ጅቡቲ) መንዴረተ ዲብ ምግብ ኮከብ ህለ እተ።

ርአስ ጅቡቲ ለዐለ ሐሰን ጉሌድ አብቲዶን እግል ኖሱ ሶማልያይ ክምሰልቱ ልትአመር። ግራሁ ለመጽአ ርአስ እስማዒል ዑመር ገሌመ ዲብ 28 ፌብሩዋሪ 2010 ሶማልያይ ጅቡቲ ክምሰልቱ ሸርሐ። ሶማል ፈአንሰ (ጅቡቲ) ሕርየተ እግል ትርከብ እት ህሌት እግል ደውለት ሶማል መሻክል ትከልቅ ይዐለት። ሰበቡ ሕርየት ጅቡቲ ምን እስትዕማር ፈጊረ እግል ኖሱ እግለ ትፈናተ መናጥቅ “ሶማል ዐባይ” እግል ከምከሞት ክምሰል ሐቴ ምስዳር ገጽ ቀደም ትትነሰእ ሰበት ዐለት ቱ። ምናተ ሰብ ሰልጠት ሶማል እግለ ዲብ ሰነት 1954 ብሪታንያ ዲብ አቶብያ ለሐበረተ መንጠቀት ኡጋዴን ውዲብ ወክድ ሕርየት ኬንያ 12 ዲሰምበር 1963 ዲብ ኬንያ ለሐበረተ መንጠቀት ቅብለታይ ሕዳድ (አነግድ) እግል ትሰአል እቡ ክምሰል አሰብዴት፡ መሻክል ሳደፈየ። እሊ ህዬ ሐቴ ናይ ብሪታንያ ልጅነት ዲብ ዲሰምበር 1962 ዲብ አቅረበቱ ተቅሪር እክድቱ ዐለት።